

МИКОЛА ТИМЧАК

ПОЛИН (оповідання)

Додому приїхав у будень. Відпросився з роботи, бо тато лежали в лікарні – перший раз за моїх двадцять вісім років. За мої – перший, а за свої – другий. У війну в німецькому полоні вирізали їм половину шлунку. Правда, і на сьомім десятку вони їли все. Оковиту не пили, хіба що у великі свята та при хороших гостях – по півкилішка, а от палили по дві пачки цигарок у день. Пальці і вуса від того були у них руді, присмалені. Тими пальцями розкрювалася кравецька робота, тими пальцями деколи образи на полотні малювалися, ті пальці тримали щодня шнурок, на котрому паслася при дорозі (бо ж кругом – колгоспне) наша круторога годувальниця і мучительниця.

Особливотатолубилиперекурювати, коли я приїздив навесні допомогти скопати города біля хати. Літепло весняне пахне гноєм і прілою корою, скрегоче у чорноземі мамин заступ, бахкаю, розбиваючи скиби землі, я, а понад нами – тато, як сивий Бог, зіпершись на держак лопати, курять і щось цікаве і довге розповідають.

Часто пекло їм у грудях. Вони для полегші ставили коло столу стілець, клякали на нього, впиралися ліктями у стіл і притуляли вухо до “Сакти”, котра через немилосердне глушіння все ж доносила до них голоси “Свободи”, “Вільної Європи” та “Америки”. Так вони забували про свій біль, а думали про те, що почули, – і знову курили, курили...

Не раз мама татові казали:

– Та йди, Міську, та йди до докторів. Най ті збадають, най сі подивлять. Може які пігулки випишут, які уколи. Як тре

лягчи, то лягай до шпиталю. Там ті на світло візьмут – щось ті скажут. А то будеш стогнав і що вистогнеш?

– А-а-а... Відчіписі, – спиняли тато і самі собі втокмачували. – Де там нині є дохтори. От різуни та й всьо. – І докидали дону-другу історію із життя. Тут міг бути згаданий ветеринар Дмитро, що казав колись про нашу слабу льоху: “Як дораня не здохне, то буде жити”, або ще яка байка на той копил. І чого байки, як правило, – веселі, а от правда у них – сумна?..

Обласна лікарня. Маму залишив коло тата, а сам у коридорі відшукою двері, за якими мають мені сказати лікарську правду.

Стукаю, прочиняю.

– Можна? – кажу.

– Заходьте, – відказує мені один із двох чоловіків, що сидять у білих одежах.

Столи ординаторської, до якої я зайшов, закидані паперами, як у якій конторі. Накурено, хоч вішай сокиру...

– Я син Тимчака з п'ятої палати. Як здоров'я тата? Ото щойно з Дубна приїхав. Ми діти – по світах, а батьки – в самотині хворіють.

Лікарі презирнулися однозначно – аж я зрозумів. Один вийшов. Я старався по лиці того, що зостався, вгадати, чи варто вірити його словам, чи ні. А він, глянувши на мене від шнурівок на моїх туфлях до краватки, висунув зі столу шухляду, вийняв зошита з голубими палітурками, перелопотів сторінками і намацав очима потрібні каракулі.

– Ліжко вашого батька – коло вікна?

– спитав чи в мене, чи у зошита.

– Так, – сказав я і постеріг, що бачу білий халат, чоло, покреслене зморшками, накрохмалену шапку, а очей нема. І раптом блиснули, наче вдарили мене:

– Рак – у вашого батька...

Далі я не чув. Щось перебігло у моєму тілі, здушило горло. Кров задзвонила у скронях. Дивно, але я відчув, як здригнулося і заболіло на моїй голові волосся у самому корінні. І тут раптом спрацювала в мені система захисту – недовіра:

– Як?! То ж операція, казали тато, не страшна була...

– Ну-у-у, ми розрізали. Що могли, почистили... Метастази пішли глибоко. Тут медицина – безсила. Та й вік у нього, самі розумієте...

– Скільки ж їм залишилося жити? – спитав я і злякався власного голосу.

Перед очима стали тато, які завжди так раділи моєму приїзду додому, плакали від радості. Останні роки вони мене щоразу стрічали і проводжали слізьми, котрі мали навіть запах: тютюну, прілого листя і полину, що зацвітає тільки в людині.

Лікар зробив глибоку затяжку цигаркою, випустив дим повільно, повертаючи при цьому свою голову так, що здавалося, наче він себе обкурює, як наша бабуня колись корову обкурювала свяченим зіллям від слабості. Правда, при цьому старенька ще й молитви шептала, а цей з покресленим лобом відмовчував щось у собі і вже по хвилині озвався:

– М-м-да, ми у таких випадках – безсилі. Чи шість місяців йому залишилося, чи шість років. Невідомо.

Моя свідомість хапалася за друге, за роки. Ставало важко дихати. У голові, здавалося, кров змішувалася з порваними думками: “Чому? Чому? Чому сьогодні? Чому невідворотно? Чому вже нічим не зарадити? Господи, за що?”.

Знову затяжка і знову ліниве обкурювання, мабуть, від напасті чужої

біди.

– А ви знаєте? За кордоном, – через дим доходив до мене голос лікаря, – хворому кажуть одразу, що у нього рак. Таким чином він має час усе обдумати, приготувати, написати заповіт, роздати родичам своє майно...

– Я не скажу, – обірвав я його балаканину, даючи зрозуміти, що це для нього наказ. – І мамі не скажу. Мама не витримають...

Перед очима стали мама. Маленькі, з глибокими люстерками очей. На їх карих денцях завжди бачиш себе таким, яким ти є насправді. З кожним роком все страшніше заглядати мамі в очі...

Лікар щось вичитав на моєму обличчі недобре і вибачливо замимрив уже у прочинені мною двері:

– Та не приймайте так до серця. Бачите, це вже такі літа. Скільки? Сімдесят дев'ять вашому батькові?

Останні слова мене шарпнули назад.

– Які сімдесят дев'ять?! Татові – шістдесят сім...

Запала поміж нами тиша. Чути було, як серце виламує ребра.

– Чекайте, а як ваше прізвище? – озвався обкурений від людських нещасть.

– Тимчак, – проказав я з таким притиском, ніби не голосом, а гострим лезом ножа на якійсь тверді вирізував тих шість літер. Він ще раз спокійно розгорнув зошита, провів пальцем по сторінці. Пожовклий від куріння палець підскачів і сховався під синьожилий кулак. Ще не було мовлено жодного слова, а я вже почув, як мої скроневі дзвони великодно сколихнулися і чи то лід, чи то камінь почав з мене спадати.

– Ви знаєте... Не туди глянув, – разом із димом із себе випустив слова лікар. – У того діда прізвище Тимчій. У батька все наче непогано... Правда, чоловічі болячки з роками вилазять, – посміхнувся.

“Чим ти жартуєш?!” – хотілося мені крикнути у цьому білому кабінеті з телефоном, що мав заліплена

пластирем надщерблену трубку. Крикнути так, щоб мій голос по телефонному дроті наполохав усі кабінети, де відсиджується байдужість до людської біди. Змовчав...

Тато сиділи на ліжку біля вікна, завішеного блакитним небом. І якби не синички, що тріпотіли крильцями біля шибок, просячи милостині у милостивих, бо всі хворі завжди добріють, то й не вірилося б, що надворі лютий снігом рипає. Дідусь, про якого я все знав, лежав під іншим вікном і хапався втомленими очима за небо у своїх шибках.

Тато їли ще теплий, зварений мамою полуденок. Лікарняний запах розступався перед цілющим духом курятини. Кожен із хворих чоловіків, глянувши на бутлик у татових руках, відвертався, постогнував і, певне, страшенно хотів, щоб зараз на порозі стала у накинутому на плечі халатку його дружина чи дочка.

– Міську, то як тобі? – питали злегенька мама.

Тато витирали широкою долонею підборіддя.

– Та як? Скололи мене уколами – вже'м, як решето. А ще дівчатка у нас тут такі молоденькі: практиканточки, медсестри... Прийде до мене, щоби допомогти "по маленькому", бере інструменти свої – ледь не плаче, тремтить. І жаль мені її, і стидно...

Тато зітхають, полохають пальцями свою сиву стерню на невіголених щоках і питають мене, питають, ніби не я до них, а вони до мене прийшли. А вкiнець якось дуже щемно – аж я опускаю очі – цілують маму, потім мене. Пахнуть лікарствами, тютюном і полином отим, що тільки в людині цвіте, а в очах їм сиво-сиво і слізно.

Де Тернопіль, де Дубно... І звідки їм було знати, отим сусідським псам те, чого я не знав? Завивали...

Був день недільний. Я сидів за чернетками. Не писалося. Думки

народжувалися, як неживі діти. Будильник цокав на столі своїм залізним серцем і раптом – бах! Замовк.

Увечері прийшла теща, хоча слово дала, що не прийде ніколи до нас на квартиру, до своєї дочки, до онуків. Прийшла, бо мала у своїх хоробах телефона...

Я зібрався і рвонув у ніч, у лютневий мороз, у сніги, у горе, що спіткало душу.

Ще не розвиднилось. Здалеку бачу засвічені вікна нашої хати. Нікого в ній немає. Дивно. Відкидаю злежаний сніг із подвір'я, бо ж люди прийдуть. У хвіртку поволі і тихо, як дух чи тiнь, заходить мама. Німію. Дивлюся на них.

– Ти хто? – питають.

– Мамо!.. – І розумію, що мама втратили пам'ять, – не впізнають. Може, й на краще, бо серце їх не витримало б думки про самоту. Двох дітей відплакали із шести, а тут – тато...

Переступив поріг палати. Стрівся очима з тими, кого недавно бачив. Пізно... Сталось... Порожнє ліжко...

Зайшла рудоволоса жінка в білому, взяла мене за лікоть і вивела у темний коридор. Тицьнула в руку мені щось загорнуте в газету:

– Візьміть.

– Що це?

– Візьміть. Тут не вистачає семи карбованців. Я потім віддам.

Ах тату, тату! Чи ж ви не знали, що смерть непідкупна? Що й не гляне вона на вашу і мамину пенсію. То совість людська продається. І знову – не видно очей. Рудоволоса схвала їх за великими темними окулярами. Передбачлива.

Лікували батькові, окрім простати, печінку, легені. Тримали на третьому поверсі, а в батька – другий інфаркт.

Приходили родаки, приїздили здалеку – і він із третього – на перший. Поговорить, поплаче, перекурить потай і, стогнучи, на третій сходами. На третьому вже далі було від села, від родини, від мами, від мене, а ближче до Бога.